

La Càtedra Berlanga dedica les seues jornades de cinema als espais utòpics relacionant 'Calabuch' amb 'Horitzons perduts'. ARTS avança els seus continguts

PER SALVA TORRES

La recerca de paradisos perduts és al cor de la cultura occidental: no acceptem que se'ns haja expulsat del paradís original».

Antonio Lastra, doctor en Filosofia, obri així la senda per la qual sens dubte transitaran les jornades de cinema organitzades per la Càtedra Berlanga del CEU Universitat Cardenal Herrera i l'IVAC La Filmoteca de CulturArts, en col·laboració amb l'associació cultural Trama y Fondo. *Malestar i cinema: del desencant als espais encantats* posarà en competició al Palau de Colomina durant els dies 12 i 13 dos pel·lícules, *Calabuch* (1956) de Luis García Berlanga i *Horitzons perduts* (1937) de Frank Capra, per tal d'aprofundir en les arrels d'esta llarga invocació utòpica.

La celebració del cinqué centenari del llibre *Utopia* de Thomas Moore, les obres de teatre que en el seu nom es vénen representant en l'actualitat i fins a la sèrie de TV *Utopia*, que Channel 4 ha estat emetent fins fa ben poc, són algunes de les empremtes que hui dia es fan ressò d'este reclam. Reclam al qual se suma *Captain Fantastic*, la recent pel·lícula de Matt Ross protagonitzada per Viggo Mortensen, qui encarna un pare que cria i educa els seus fills en uns remots boscos allunyats de la civilització.

«Fantasiejar universos idíl·lics és una acceptació anticipada de la derrota sobre la societat en què vivim»

A més d'Antonio Lastra, en qualitat d'investigador de l'Institut Franklin d'Estudis

Nord-americans de la Universitat d'Alcalá, es faran càrrec de l'anàlisi de les pel·lícules i posada en marxa del debat Jesús González Requena, de la Universitat Complutense, Luis Martín Arias (Universitat de Valladolid) i José Luis Castro de Paz (Universitat de Santiago de Compostel·la), que avancen en ARTS alguns dels continguts de les seues ponències.

Els directors valencians Paco Plaza i José Enrique March s'encarregaran d'indagar en les resonàncies de Berlanga dins les seues respectives trajectòries filmiques, en una trobada moderada per Rafael Maluenda (Berlanga Film Museum), mentre Carmen Senabre (Universitat de València) al costat d'Amparo Zacarés i Nieves Alberola, ambdós de la Universitat Jaume I

contraposar el suposat paradís anhelat amb les dificultats inherents a tota societat. «El món de la cort, enrevessat i complicat, enfront de la caracterització del llogaret com altruista i on regna un cert salvatge felicitat». El desig d'una edat daurada, que ve a simbolitzar la societat perfecta, corrent el perill de transmutar-se en totalitarisme. «La idea de tots els totalitarismes és apropiat-se de la identitat cultural i manipular-la políticament, la qual cosa sol ser la ruïna d'esta cultura».

Dos fotogrames de, respectivament, 'Horitzons Perduts' (1937) de Frank Capra i 'Calabuch' (1956), dirigida per Luis García Berlanga. EL MUNDO

Per això Martín Arias en la seua ponència parlarà de *Calabuch* «com a model antiplatònic, contrari a la República de Plató, que és la recerca perillosa

d'esta societat perfecta en el pla polític». Berlanga, diu el professor de la Càtedra de Cinema de Valladolid, «construïx un imaginari que no és polític, sinó cultural, amb bous, focs artificials i una guerra paròdica». «Per això, als polítics no els interessa el seu cinema», postil·la.

«A Berlanga li agraden certes estratagemes per a fer una crítica burleta del país en què viu»

A Castro de Paz li interessa el malestar que emmascara el suposat paradís dibuixat en *Calabuch*. «Tal com vaig reflectir en un llibre escrit amb Julio [Pérez Perucha, *La atalaya en la tormenta: el cine de Luis García Berlanga*], és el camí que va del costumisme al sànet o l'esperpent que activa una operació complexa que agrada de certes estratagemes, per a fer una crítica burleta del país en què Berlanga viu». Que el científic (paper interpretat per Edmund Gwenn) idealitze este poble, on policies i lladres conviuen feliçment, «és assumpte nemi», enfront del «erm terrible» que es veu des de la talaia a la qual es referix l'historiador de cinema.

Begoña Siles, directora de la Càtedra Berlanga, apunta que l'elecció de *Calabuch*, que complix ara 60 anys, la va portar immediatament a pensar en *Horitzons perduts*: «Vaig veure paral·lelismes que em semblaven interessants d'analitzar». De fet, assenyala que el científic protagonista de la pel·lícula de Berlanga «sembla trobar en este poble la seua Shangri-La, el lloc enyorat per aquells que se senten desencantats de la societat racional i pragmàtica».

«En les jornades, com en anys anteriors, vam buscar nexes d'unió entre el cinema que proposa Berlanga i el d'altres cineastes tan rellevants com ell», conclou.

de Castelló, oferiran diversos punts de vista entorn de l'univers berlanguà.

«Busquem una mena d'Arca de Noè davant la catàstrofe que veiem vindre; estan retornant els nacionalismes més bojós»

«La crisi radical que va viure Europa als anys 20 i 30 del passat segle té la seua projecció i ens torna al context de crisi radical que vivim en l'actualitat». González Requena posarà en contrast *Horitzons perduts* amb *Metròpolis* (1927) de Fritz Lang per desenvolupar la seua tesi: «Sempre s'ha donat esta idea de fantasiejar universos idíl·lics, cosa que suposa una acceptació anticipada de la derrota». Europa se n'aniria de cap a caiguda, ja que es dona per mort el seu projecte polític en buscar

refugis utòpics. «Busquem una mena d'Arca de Noè, davant la catàstrofe evident que es veu vindre», conclou el catedràtic de la Complutense, per a qui «estan retornant els nacionalismes més bojós».

«Hi ha una nostàlgia per este món feliç on tots puguen viure com vulguen»

«Pense que Berlanga i [Juan Antonio] Bardem són dos deixebles inesperats de Capra», apunta Lastra, que veu en *Calabuch* «una espècie de remake de *Horitzons perduts* traslladat a Espanya». En tots dos casos, un home madur i amb gran reputació social decidix replantejar la seua vida després d'aterrar en un espai suposadament idíl·lic. «Capra, que abandona la comèdia en

esta pel·lícula per a endinsar-se en el drama, encara que mantenint la nostàlgia per este món feliç on tots poden viure com vulguen, posa l'home decent que decidix sobre el sentit de la seua vida». En el fons, insistix Lastra, està el paradís perdut «on tractem de tornar una i altra vegada».

«La idea dels totalitarismes és apropiat-se de la identitat cultural i manipular-la políticament»

Martín Arias recull la idea de les jornades, sobre el desencant social i la recerca d'espais encantats que mitiguen el malestar en la cultura, apropiant-se del títol de la novel·la d'Antonio de Guevara *Menosprecio de corte y alabanza de aldea*, per a